

**ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ ΤΟΥ κ. ΤΡΕΒΟΡ ΓΟΥΟΤΚΙΝΣ (TREVOR WATKINS)
ΣΤΙΣ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΤΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ**

Φιλιά: Η ανασκαφή μιας νεολιθικής περιόδου, 1965-1970

Πώς συνέβη: Γιατί επέλεξα την Φιλιά

Η διδακτορική μου έρευνα για τα εργαλεία και τα όπλα της πρώιμης και μέσης κυπριακής εποχής του χαλκού, με έκαναν δύσπιστο για την γενικά αποδεκτή άποψη ότι η απαρχή της πρώιμης κυπριακής περιόδου υπήρξε το αποτέλεσμα του αποικισμού της νήσου από μετανάστες από την Ανατολία. Θέλησα να ερευνήσω την προηγούμενη πολιτιστική ιστορία του νησιού και να δω τι συνέβη πριν και κατά τη διάρκεια των αρχών της πρώιμης κυπριακής περιόδου. Αφού επισκέφθηκα ορισμένες πιθανές περιοχές, επέλεξα την Φιλιά, την περιοχή Δράκος ως την καλύτερη τοποθεσία.

Τι αποκάλυψαν οι ανασκαφές

Αρχίσαμε δουλειά στην τοποθεσία Α' το 1965. Δεν ήταν μια εύκολη τοποθεσία για σκάψιμο, επειδή το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής είχε διαβρωθεί και παρέμεινε ελάχιστο μέρος κάτω από το καλλιεργούμενο από το άροτρο έδαφος. Αυτό που βρήκαμε, ήταν ένα μικρό χωριό με απλοϊκά σπίτια. Κάποτε υπήρξε προστατευμένο από ένα βαθύ αυλάκι έναν τοίχο στην εσωτερική πλευρά του.

Έτσι μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ζωή δεν ήταν εξ ολοκλήρου ειρηνική και χωρίς τον κίνδυνο σύγκρουσης, ακόμα και τότε. Αργότερα, οι άνθρωποι είχαν σκάψει βαθιούς άζονες στο μαλακό βράχο, κάτω από την περιοχή και έπειτα είχαν κόψει σήραγγες και αίθουσες. Συνεπώς δεν ήταν ένα απλό χωριό που θα μπορούσε να το κατανοήσει κανείς εύκολα. Ορισμένες πτυχές των ευρημάτων είναι δύσκολο να ερμηνευθούν.

Σε μερικά μέρη, το χώμα ήταν βαθύ, και βρήκαμε αποδείξεις μιας μακράς ιστορίας κατοχής. Ενώ ο Άγιος Επίκτητος, περιοχή «Βρυσί» έχει καλύτερη συντήρηση της αρχιτεκτονικής και άλλο υλικό ευρημάτων, καμμία άλλη περιοχή στην Κύπρο δεν έχει ακόμα φέρει στο φως περαιτέρω απόδειξη μιας μακράς πρώιμης ιστορίας κατοχής που βρήκαμε σ' εκείνες τις βαθιές κοιλάτες.

Η ζωή μας στην Φιλιά

Χωρίς αμφιβολία, εμείς οι αρχαιολόγοι και οι φοιτητές φαινόμασταν πολύ παράξενα πλάσματα στους ανθρώπους της Φιλιάς, αλλά για μας, επίσης ήταν μια εντελώς καινούργια εμπειρία. Ζούσαμε σε σπίτια στο χωριό, εργαζόμασταν στις ανασκαφές με ανθρώπους από το χωριό, περνούσαμε την ώρα μας στα καφενεία του χωριού στην πλατεία του χωριού τα βράδια, και μας καλούσανε κάθε καλοκαίρι σε χωριάτικους γάμους. Ο τρόπος με τον οποίο οι κάτοικοι της Φιλιάς μας αποδέχθηκαν, μας καλωσόρισαν στο χωριό τους, και μας φρόντισαν, κάνουν την Φιλιά για μένα και την οικογένειά μου ένα ιδιαίτερα αγαπητό μέρος. Το ίδιο συνέβη και με όλους όσοι πήραν μέρος στις ανασκαφές και είχαν έλθει στο χωριό.

Επίλογος

Μέχρι το 1970 είχα συμπεράνει ότι η περιοχή στην Φιλιά μας είχε αποκαλύψει ό,τι μπορούσε να μας αποκαλύψει. Είχα αποκτήσει μεγαλύτερο ενδιαφέρον να μεταφέρω την ιστορία της κυπριακής προϊστορίας ακόμη πιο πίσω στο χρόνο, παρά να ακολουθήσω την ιστορία διά μέσου της χαλκολιθικής στην πρώιμη κυπριακή περίοδο. Έτσι, έστρεψα το ενδιαφέρον μου γι αλίγο καιρό σε μια πάρα πολύ πρώιμη νεολιθική περιοχή στον Καταλιόντα, στην Ανατολική πλευρά της οροσειράς του Τροόδου. Μετά από το 1974, ο Eddie Peltenburg επανέφερε την έρευνα στη Λέμπα της επαρχίας Πάφου και λίγο αργότερα εργάστηκε μαζί μου στο πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου. Συμφωνήσαμε ότι έπρεπε να επεκτείνουμε τις ερευνητικές μας προσπάθειες και έτσι άφησα τον Eddie στην Κύπρο ενώ πήγα για να εργαστώ πρώτα στη Συρία και έπειτα στο Ιράκ.

Εξακολουθώ ακόμη να ενημερώνουμε για την το τι συμβαίνει στην προϊστορική αρχαιολογία της Κύπρου, και παραμένω έντονα ενδιαφερόμενος. Αυτό που με ενδιαφέρει είναι ότι η Κύπρος, προϊστορικά υπήρξε μια εξαιρετική περιοχή. Πολλοί αρχαιολόγοι που ασχολούνται με την εγγύς Ανατολή έχουν την άποψη ότι υπήρξε απομονωμένη και οπισθοδρομική, όμως, είναι καθαρό ότι ο λαός στην Κύπρο στους προϊστορικούς χρόνους ήταν πολύ καλά ενημερωμένοι για τον ανατολικό μεσογειακό κόσμο. Ήταν απρόθυμοι απλά να ακολουθήσουν δουλικά τους πολιτισμούς της ηπειρωτικής χώρας προς Βορρά ή προς Ανατολάς. Μάλλον, για τις πολύ μακρές περιόδους οι προϊστορικοί άνθρωποι της Κύπρου ακολουθούσαν την δική τους πολύ υψηλή ξεχωριστή πολιτιστική ταυτότητα. Αυτή η δύναμη της κοινωνικής και πολιτιστικής ταυτότητας εκφράζεται μέχρι σήμερα στους χαρακτήρες των ανθρώπων της Φιλιάς.

Trevor Watkins, Παρασκευή, 08 Νοεμβρίου 2002.